

מחנה ישראל

הוא חבור מיוסד על ההלכות והנהגות השייכות לאנשי הצבא כל ימי היותם בצבא כדי לקיים ע"ז מה שכתוב (משלי כ"ד) "ירא את ד' בני ומלך".

אוצר החכמה

ויבואר בו כלליהן ופרטיהן ע"פ ההלכה היוצאת מן הגמרא והפוסקים גם יבואר בו בכמה מקומות גודל שכר מי שהוא מקיים אתורה ולהיפך גודל העונש ח"ו: גם יבואר בו עוד כמה ענינים המסתעפים להלכה זו ובפרט העיקרים השייכים להלכות שבת רובם ככולם לקטתי מדברי הפוסקים. וראוי ונכון לכל מי שהוא בן תורה להיות בקי בספר הזה כדי ללמוד דעה ליוצאי תלציו. כי זהו מעיקרי עבודת ד' כמו שכתוב אצל אברהם אבינו (בראשית י"ח) כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' וגו'. וגם ליעץ לחבריו ומקורביו הנוגעים בזה ובפרט אם אפשר שהדבר הזה יהיה נוגע לו לעצמו. גם הרבה מעניני המוסר והמדות. המבואר בו שייך לכל אדם ובפרט החלק השני מן הספר הזה שמבואר בו כל המדות המאושרות שראוי לכל אדם להתנהג בהן בימי חלדו וגודל שכרו עבור זה:

20/12/2019

מאת

מרן רבי ישראל מאיר הכהן בעל "החפץ חיים" וצוקלדה"ה



ירושלם

„ג ה ר ד ע א“

הוצאת

בטיוב הועד להוצאת והפצת ספרי מרן החפץ חיים וצוקל"ה

או על התורה. ועיקר הכל לזכור. תמיד את יום השבת דהיינו להתבונן ולשער בימות החול איזה פעולה יוצרך לעשות בשבת הזו, ולסדר בנפשו שיעשנה באופן שלא יהא חילול שבת כ"כ. ולכך כתבה לנו התורה בפרשת בהר את שבתורתי תשמרו וגו' דהוא קאי על המוכר עצמו לאינו יהודי כדפרש"י שם להזהירו שלא ילמוד מרבו להיות שבת של ישראל שנצטוו בה הפקר בעיניו ח"ו, אלא יראה לשמרם בכל כחו כי המה הם שבתות ה', ולזה דייק הכתוב את שבתותי ולא כתב סתם את השבתות, וגם כתבו בלשון רבים ולא כתב סתמא את השבת שלי תשמרו, להורות להאדם ששמירת כל שבת ושבת הוא ענין נכבד בפני עצמו. ע"כ יתן דעתו לזה תמיד ליתן עצות והתחכמות שיהיו כל השבתות משומר אצלו (אך שלא יהיה כונתו ח"ו למרות נגד הממשלה בזה) ואל יקטן בעיניו ח"ו חילול שבת אחת וסיים הכתוב על זה אני ה' נאמן לשלם שכר על הכל ולפום צערא אגרא.

פרק לא

בו יבואר קצת מדיני משא בשבת וגם קצת מדיני מחמר (מסימן ט"א סל"ב ול"ג ומסימן רס"ו ס"ב ומח"א כלל כ"ד ונ"ח)

7 א) ועתה נבאר קצת מדיני משא כשצריכין לילך לדרך בשבת. כבר ידוע שאסור לשארת בשבת במקום שאסור לטלטל שום דבר אמנם דבר שמוכרח לישאנו מצד הצווי אין עליו איסור ואפילו אין בעצם הצווי שישא החפצים ההמה רק שיש צווי על איש צבא שיהיו לו החפצים האלו וממילא מוכרח לישא אותם כי אין לו במה לקנות אחרים ג"כ דינו ככה. אולם גם בענין משא הוא כמו בענין שאר מלאכות דהיינו אם יש לו איזה עצה שלא יצטרך לעבור על איסור זה כגון שיכול להניח חפציו על העגלה שנותנים להם, או שיכול לעשות הדבר ע"י אינו יהודי ואפילו יצטרך לשלם לאינו יהודי עבור טרחא זו, בודאי מחויב לעשות

כן כדי שלא יצטרך לטלטל בעצמו כי איש יהודי הוא, ואם אין לו שום עצה מותר לישאם בעצמו. L
 ← (ב) ואם החפצים האלו הם שלו, ואין עליו צווי מהממשלה שיהיו לו החפצים ההמה אסור לישא אותם בעצמם עמו אך אם נושאם בצירוף שאר החפצים שמוכרה לישא אותם מצד הצווי אפשר דאין ע"ז איסור וכדלקמיה *) ויותר טוב שישתדל בכל היכולת לטלטלם ע"י אינו יהודי או על העגלה שנותנים להם. L

← 7 *) עיין במנחות ס"ד ע"א וביומא ס"ד ע"ב דמשמע שם דאם הוא מתכוין להעלות דגים וגם התינוק שנטבע לכו"ע אין בו משום מלאכה בשבת ושם אפילו לכתחלה מותר כמ"ש הר"ן פ"ג דשבת וכן מוכח מרש"י יומא הנ"ל סוף ד"ה ואע"ג דצייד וכו' [וחידוש על הפמ"ג בא"ח בסימן שכ"ח שנרחק בדברי רש"י ולא זכר אר"י דברי הר"ן שהתיר בפירוש] וכן בשאר מלאכות כדמוכח מדברי הרשב"א שהובא בהר"ן הנ"ל לענין צידת צבי וגם לענין סיקוח הגל שמתיר אפילו אם מתכוין למצוא זהב המונח שם. ואין לחלק בין דבריו לענינו משום דהכא הלא מרבה בפעולה בעת מעשה והעלאת המצודה בדגים עם התינוק שנטבע יוכיח וכן ריבוי השיעור בבישול יוכיח דסבירא ליה להרשב"א דאם מבשל עבור חולה שיש בו סכנה יותר מכפי הצריך לו כדי שיהיה גם לבריא אינו חייב חטאת עבור זה. ומה שאמרו (בחולין י"ד) שמא ירבה היינו שמא ירבה ויוסיף להניח חתיכה בקדרה אחר שהיא עומדת כבר אצל האש [והובא דברי הרשב"א אלו בא"ח סימן שי"ח בכ"י ע"ש]. ואף דהר"ן חולק שם על הרשב"א וס"ל דלא התירו רק שם אבל בשאר מקומות כל היכא שהוא מכוין הפעולה גם בשביל עצמו הוא איסור דאורייתא ועיין במ"א בסימן שי"ו ס"ק י"א שהביא דברי שניהם ולא הכריע עכ"ז במקום הדחק כזה פשוט דיש לסמוך על הרשב"א, אחד כי דעתו לאו דעת יהיראה כדמוכח מלשון הרשב"א שהובא בהר"ן בס"ב דביצה על הברייתא דממלאה אשה קדרה בשר עיי"ש במה שכתב שם בשם הר"י לחלק בין שבת ליו"ט דאל"ה מה לי בין סקילה ללאו לענין דאורייתא וכן ממדת שהובא דברי הרשב"א בא"ח בכ"י סימן י"ח שהביא שם שגם דעת רבו הוא כן וכן התוספות במנחות (דף ס"ד ע"א) ד"ה שתיים כתבו בהרי"א דהוא רק איסור דרבנן

ג) ואם יש לו מצות וירא להניחם שם ולתתנם ליד אחר שלא יגולוהו ממנו יתפרם בבגדו בערב שבת דשוב אין זה רק הוצאה כלאחר יד ובמקום פסידא יש להתיר. וכן לענין תפלין שלו

וכן מהרמ"א בתשובה (סימן ע"ו) משמע דלכל היותר אינו רק מדרבנן שלא זכר שם כלל שיטת הר"ן הנ"ל. והנה זה אין להקשות על הרשב"א אמאי כתב שהוא אסור מדרבנן והלא לענין העלאת המצודה עם הדגים והתינוק הנטבע וכן למקח הגל ולהעלות האדם עם צרור הזהב מרזיר הירושלמי אפילו במתכוין לכתחלה לזה דאפשר דהרשב"א יסבור ג"כ לסברת הר"ן שכתב בפ"ג דשבת דלהכי התירו חכמים כדי שלא ימנע בשום ענין מסיקוח נפש המוטלת חובה עליו ומה שמתיר אפילו לכתחלה לסגור הדלת בעד ביתו אפילו היכא שהוא מתכוין גם לצוד הצבי משום דאינו מרבה בזה בשום טרחה משא"כ בבישול להכי אסור עכ"פ מדרבנן. גחזור לעניננו דלמיז פשוט דבעניננו היכא שהוא מרבה במשא בבת אחת ועל מקצתו הוא אנוס ומקצתו הוא ברצון לדעת הר"ן הוא איסור דאורייתא ולדעת הרשב"א ורבו והתוספות הוא איסור דרבנן לבד ואיכא לדעת הרשב"א ודעמיה יש להקל במקום פסידא ובפרט בזמננו דס"ל דאין לנו ר"ה דומיא דמה שהתיר הרמ"א (סימן ש"א ס"ג) בהגה"ה להוציא מצות תפורין בבגדו במקום פסידא מהאי טעמא כמבואר בב"י ובר"ת עיי"ש ומחאי טעמא התיר הח"א לעשות איזה שינוי אחר שיהיה שלא כדרך הוצאה דחיינו להוציא המעות בסנדל והכל מטעם הנ"ל כדי שלא יהיה רק מדרבנן ויהיה מורזר במקום פסידא דומיא דמה שהתירו חכמים למי שהחשיך לו בדרך להוליך פחות פחות מד"א. ובאמת קשה מאד להחמיר בזה אפילו לדעת הר"ן כי הפמ"ג הביא בשם א"ר וכן הח"א דבזמן הזה דאין לנו ר"ה אפשר דיש להקל במקום פסידא אפילו בלי שינוי כלל ובפרט באנשים כאלו שע"י שיהיה להם כסף או שיהיה נקל להם עי"ז כמה פעמים לשמור את דרך התורה כידוע ע"כ נראה דעכ"פ באופן שכתבנו בפנים יש להקל להם. אך מסתפקא אם צריך דוקא לישא את החפצים הנוספים באותו היד שהוא נושא את החפצים שמוכרח עליהם דאל"ה אפשר דגם הרשב"א מודה שהוא איסור דאורייתא. והוא ענין בפני עצמו או דילמא כיון דאיש אחד הוא אין לחלק בזה. ולכאורה יש לפשוט הספק מהא דאמרינן (במכות כ"י ע"ב) דאם סך חמש אצבעותיו נשא וקרע הי

אוצר החכמה

יש לו לעשות כן אם אין לו עצה אחרת. ופדיעבד אם לא תפרם בע"ש בבגדיו נראה דיש לסמוך במקום הדחק כזה על ההיתר הזה שכתבנו שיניחם בתוך יתר החפצים שמוכרת לישא אותם מצד הצווי וישאם ביחד ולא ישא החפצים הנוספים ביד בפני עצמו. ויש עוד עצה לענין מעות במקום הדחק שיתנם בסנדלו או בין בגדו לחלוקו או בין חלוקו לבשרו דאין זה ג"כ רק הוצאה כלאחר יד ושרי במקום פסידא (רמב"ם והט"ז שם).

קרחות בנת אחת דחייב ה' מלקיות משום דהוי לה התראה אכל' חזא וחזא אלמא דאף שעשה זה בחמש אצבעותיו ביד אחת אפ"ה חייב על כל אחת משום דכל אצבע יפעל פעולת הקרחה בפני עצמה וכ"ש בזה שעשה בכל יד מלאכת ההוצאה בפני עצמה דבדאי כל' יד ויד ענין בפני עצמו הוא ויש איסור דאורייתא גם להרשכ"א על יד שאינו מוכרת בה [דלענין אחר אין נ"מ בזה דלענין מזיד אטו בתרי קטלא קטלית ליה וגם לענין שוגג אפילו עשה בזה אח"ז בהעלם אחת אינו חייב אלא חטאת אחת] ואף דהתוספות כתבו שם דשאני התם דגלי קרא מדברי רש"י והרמב"ם בהלכותיו מוכרח דלא ס"ל כן דהתוספות לסברתם דגלי קרא מוכרחין לבסוף [לומר דלפ"ז ה"ה בקרה ה' קרחות זה אחר זה בהתראה אחת חייב על כל אחת ואחת ורש"י והרמב"ם בהלכותיו לא ס"ל כן ואף לפי התוספות דמדמי להו לאוכל שני זיתי חלב בהעלם אחת לא ברירא כ"כ דאפשר דוקא שם דעשה הפעולות בידו אחת ואולי לאירך גיסא אף להרמב"ם ורש"י אפשר דוקא שם דכל קריחה היה במקום בפני עצמו הקריחות מחלקין משא"כ בעניננו. וספק זה יש להסתפק ג"כ לענין אם בישל בשר וחלב בבת אחת והתראה אחת בכל יד בקדירה בפני עצמה אם חייב שתי מלקיות או דנחשב לבישול אחד וצ"ע. ואין להביא ראיה לזה מהא דאמרינן בביצה (דף י"ז) ממלאה אשה קדירה בשר אע"פ שאינה צריכה אלא לחתיכה אחת דודאי שם אסור לה למלאות שני קדירות ביחד וליתן אח"כ בנת אחת אצל האש דאפשר זהו רק משום אפושי דטרחא ומדרבנן בעלמא ותדע דהא אפילו ביד אחד אסור לעשות דבר זה. סוף דבר לע"ע לא מצאתי בירוד דין זה ע"כ מהנכון שישא אלו החפצים הנוספים בצירוף אלו החפצים שמוכרת עליהם לא ביד בפני עצמו :

16 (ד) ודע עוד דאם מניח חפציו על העגלה כדי שלא ישא בעצמו בשבת צריך ליוזר מאד שלא יהיה מחמר אחר הבהמה ואפילו לגעור עליה בקול לבד ואם אינם יהודים מכריחין אותו שיהיה מנהיג הבהמה אחרי שגם חפציו מונחין שם יותר טוב במקומות שלנו שהרבה פוסקים סוברין שאין לנו ר"ה מדאורייתא שישא המשא על כתיפיו משיהיה מחמר אחר הבהמה כי הוא עובר ע"ז (היינו לדעת הרשב"א המובא במ"א סי' רמ"ו סקי"ב) בלא תעשה אפילו הבהמה היא של אינו יהודי ומטעם מחמר יש ליוזר ג"כ מאד שלא לישב על העגלה אם באפשרו לילך ברגליו אף בטורח רב ומוטב לילך ברגליו אף יותר מי"ב מיל דהוא ג' פרסאות משיבוא לידי מחמר. אך אם הוא מוכרח להיות מחמר מצד הצווי מותר ואעפ"כ כל מה שיכול להקטין את הענין מחויב להקטין כי ידוע דעיקר איסור מחמר הוא המנהיגה בעת תחלת הילוכה שעוקרת ידיה ורגליה להילוך על כן אם יושבים בעגלה הוא וחבירו אינו יהודי יראה לצמצם בכל זמן שהיא עומדת שיהיה האיני יהודי המנהיגה והוא ינהיגה אח"כ בעת שהיא הולכת ואפילו לא היה יכול לצמצם ליוזר בזה בכל פעם ופעם אעפ"כ אותן פעמים שהוא מתחכם* ומשתדל בנפשו להוציא את עצמו מאיסור מחמר מצוה רבה הוא עושה בזה. וכן אם יכול לצמצם שתהיה העגלה שלו נוסעת באחרונה אחרי העגלות ההולכות לפניו ג"כ טוב יותר כי אז לא יצטרך לחמר אחריה כ"כ כי תלך ממילא אחרי העגלות הקודמות וכל זה הוא רק כדי למעט את האיסור שלא יעבור כל כך פעמים על איסור זה אבל להנצל לגמרי מאיסור

(* כלל הדבר בכל מקום שכתבנו בחבור הזה לבקש אינה עצה או השתדלות לא יהיה כונתו ח"ו למרוד כנגד הממשלה בזה, כי היא עולה גדולה מצד עצמו וגם כבר אנו מצווים מחכמינו ז"ל ומושבעים ע"ז שלא נמרוד ח"ו במלכות אלא הכל יהיה ברצון הממשלה ירום הודה.

מחמר כמעט אי אפשר כי אפילו אם רק הוא מנהיג בקול שעי"ז היא מתחלת לילך הוא ג"כ בכלל מחמר ע"כ אם יכול לעשות איזה השתדלות דהיינו לבקש מאיש צבא א"י שיהיה הוא מנהיג תחתיו מצוה גדולה עושה בזה.

ה) ואמנם באמת כדי להיות זהיר עכ"פ במקצת בדיני איסור משא ודיני איסור מחמר ראוי מאד להאדם להיות בקי במקצת בדינים אלו ואי אפשר להעתיק פה כל הדינים הנצרכים לזה ע"כ כל איש ובפרט איש הצבא שאצלו מודמן כל פרט למעשה יראה ללמוד ההלכות אלו מספר חיי אדם ועכ"פ מספר זכרו תורת משה כי שם מבואר בקיצור כל הלכות שבת והלימוד יועיל עכ"פ להנצל במקצתו או שידע לעשות המלאכה באיזה שינוי או להחליף מאיסור דאורייתא לאיסור דרבנן.

ו) ודע עוד דמה שכתבנו בכמה מקומות דאם הוא מצד הצווי מותר לעבור על איסור שבת היינו דוקא אם הצווי הוא משר המושל עליו אבל אם לא היה הצווי ממנו רק חבריו אנשי הצבא יהודים או אינם יהודים עומדים עליו ומחרפים ומגדפים אותו עבור איזה פעולה שאינו רוצה לעשות והיא פעולה שיש בה חילול שבת לא ישמע לדבריהם. והעיקר מכל אלו אם הוא רוצה למצוא חן בעיני אלהים ואדם יראה שלא להתעצל בימות החול ויעשה כמה וכמה פעולות יותר מכפי הראוי לחלקו ובוה ימצא חן בעיניהם ולא יטילו בשבת הפעולות דוקא עליו משא"כ אם בימות החול יהיה עצל ויטייל כל הפעולות על חבריו תהיה מריבה ביניהם ובודאי יהיה נשמע הדברים להשר המושל ועבור מדתו הרעה אפשר שיהיה מוכרח לבסוף לעשות עבור זה דוקא בשבת.

ז) גם בשבת גופא לא יתעצל באיזה פעולה אף שהיא כבדה עליו מאד ובוה יהיה נקל לו להנצל מאיסורי שבת לדמיון אם הוטל עליו ועל חבריו איש הצבא שאינו יהודי לחמם ארז

(ג) המחבר יחד בגד צמר עם בגד פשתן, אפי' כשתפרם בחוט של משי, וכן התופר בגד צמר בחוט של פשתן, או איפכא, או שקשרן יחד בקשר של קיימא, כל זה אסור משום שעטנו מדאורייתא. (ד) כל רגע שמשא האדם על עצמו כלאים עובר בלאו, ע"כ תיכף כשנודע לו שהוא לבוש כלאים חייב לפושטו, גם אסור להלביש את חברו או לכסהו בכלאים משום לפני עור לא תתן מכשול. (ה) מדכתיב לא תלבש שעטנו ובגד כלאים שעטנו לא יעלה עליך, קבלו חז"ל דאינו אסור מן התורה אלא לבישה או העלאה וכסוי אע"פ שאינו לובש אך הגוף נהנה ממנו, אבל להציע תחתיו מותר מן התורה אבל מדרבנן אסור להציע תחתיו ואפי' עשר מצעות זה ע"ג זה וכלאים תחתיה אסור.

(ו) הלוקח כלי צמר מנכ"י צריך לבדוק יפה יפה שמא הם רגפורן בפשתן, וצריך להתיר כל התפירות, ואפילו הנכרי אומר שתפרן, בקנבוס או משי אינו נאמן, ואסור לומר לנכרי לתפור לו בגדים אפי' נותן לו חוטי קנבוס או משי, ויזהירו שיבדוק אח"כ אם לא החליף ואז יענש ע"פ גמוסיהם, ויתיירא מזה (כ"כ בח"א ובאיש הצבא לא שייך קולא זו). וי"א דיכול לבדוק, כי של פשתן כבה מהר, ושל קנבוס הולך ושורף, ושל משי נכרך. וי"א סימן אחר, שכאשר ימשוך החוט כמין שערות ארוכות הוא קנבוס, וי"א שאין מועיל שום בדיקה.

76 ז) ועתה נבוא לענינו לענין מלבושי איש הצבא, דבודאי חל עליו כל הדינים שיש באיסור שעטנו, כמו על שאר איש ישראל כי הממשלה הרוממה אינה מכרחת להאדם שילך בכל דהיום דוקא במלבושים של קאזאנע ויוכל לעשות לעצמו בגדים בתמונה זו של הקאזאנע בלי שעטנו, ורק בזמן העבודה אם חק המלוכה שילך דוקא באותן הבגדים או מותר לילך בהן ותיכף אחר העבודה ילך לביתו ויפשיטם וילבש שלו כידוע דבכל רגע שמשא ע"ע כלאים ברצונו עובר בלאו, גם יש ליזהר בבגדי שעטנו שלו שלא יציעם

אפילו תחתיו, וכ"ש שלא לכסות עצמו בהן דעובר בלאו גמור. גם ליותר מלתנם לחבירו לכסוי או הצעה וכנ"ל בדין ה'. ובמקום שיש חשש גניבה אפשר דיש להקל לו להציע תחתיו אבל לא להעלותו על גביו, שהוא ל"ח דאורייתא. ^{אוצר החכמה}

76 ח) ודע עוד דעל כל מלבוש של שעטנו הוא איסור בפני עצמו, ע"כ אם אין לו שום עצה לתקן כל בגדיו בשלמות שלא ימצא בהן שעטנו, עכ"ז יראה להמעיט האיסור בכל מה שיוכל ויתקן עכ"פ איזה בגד שיוכל. גם יראה בכל כחותיו להמעיט זמן לבישתו בהן וטוב יותר לילך כל היום בגילוי הראש מלילך בכובע של שעטנו, וכ"ש לענין שאר בגדים, אם לא בעת שהוא צריך ללבשן מצד דינא דמלכותא. וכל הזהיר בעוה"ז שלא ללבוש שעטנו, יזכה ללבוש לע"ל בגדי ישע ומעיל צדקה. ^ל

פרק כו

בפרק הזה יבואר ענין התשובה.

והנה לפי מה שהערכנו בחיבור הזה לפני הקורא בגודל עונש העבירות ובפרט בעונש העריות ובעונש מאכלות אסורות וחלול שבת וכדומה, אם חטא אדם בהן אל יתייאש ויאמר כבר אבד סכרי ותוחלתי מה' ונדחיתי מחיי העוה"ב, אל יאמר אדם כן, אלא ישתדל לעשות תשובה וישוב לפני בוראו ויכנע לפניו ויתחרט על עונותיו והקב"ה ימחול לו על כל עונותיו. שכן מצינו באנשי נינוה שעלתה רעתם לפני המקום ונחתם גזר דינם לרעה, וכיון ששבו בתשובה שלמה לפני הבורא קרע גזר דינם ומחל להם, כענין שנאמר: וירא האלהים את מעשיהם כי שבו מדרכם הרעה ומן החמס אשר בכפיהם וינחם ה' וגו'. ואחז"ל באגדה כי הגה רחיק יאבדו וגו' כלומר מי שמתרחק מן הקב"ה מעשות תשובה יאבד מן העולם, ואני קרבת אלהים לי טוב שכל מי שמתקרב לאל אשרי וטוב לו, ומה היא התשובה ובאיזה הענין

ספר
שאלות ותשובות

ארץ צבי

אשר הכינותי בעניי בחמלת די עלי
אריה צבי פרמער
אבד"ק קאזיגלוב - ר"מ בישיבת חכמי לובלין

לובלין

קט"ט
כדפוס של ר' עוזר צוועקין נ"י לזכארטאווסקא 62

שנת תרצ"ט לפ"ק

וכעת נדפס מחדש
בחוספת הגהות והוספות מהגאון המחבר זצ"ל
על ידי

בן אחי הגאון המחבר זצ"ל
דב פרומר
קרית שמואל - חיפה

בני-ברק ה'תש"נ
וכעת נדפס מחדש בס"ד בשנת השע"ט

היה"ח של אזהרה יום של התפלה ומחילא עולין אז עם התפלה האחת ההגונה כל המו"ח של כל ימי חיו:

ואנכי יש לנאר בזה דעת הרמב"ם דתפלה מה"ח דכח' לעברו בכל לבבכם אזהרה עבודה שנלב זה תפלה, וכנח' אמרו תפלה דרבנן, ולהגיל י"ל דתפלה חשיב עבודה שנלב כמו שפירא רמי לעיל שהוא עבודה הלב של כל הטובות, שאפילו עשה כל המלות בלא דור' עדין עם לעשות בשעת תפלה בדור' לגרום להם עליי', אמנם אם עושה המלוא עתמה בדור' שוב אי"ל לתפלה ואז התפלה דרבנן, והמורה נחמה עלה שיוכל לתקן כל המו"ח שהי' בלא דור' ע"י תפלה בדור' ואז הוא דאורייתא:

ובזה י"ל טעם לדרך להפלה נגד אי' כנגח', וכמ"ס והתפללו אליך דרך ארלם, דהנה כנסהדרין דאזה"ר נכרא ראשו מא"י ונפו משאר ארלות, ומשכן הנשמה הוא במוח שבראשו ושם הכוונה והדעת, ע"כ תפלה שהוא הכוונה של כהמ"ל מתייחס לא"י ביותר:

אזהרה ^{האמת} ^{החבר} כמ' מחנה ישראל להגאון בעל חפץ חיים שרק ל"א שכי על אי"ש חיל דאם אטם ע"ס

הממשלה להוליא אזהרה דבר לרה"ר שוב אינו מחוייב על שאר חפלים שמוליא לעורך עלמו מלד רבוי שיטור, ועיי"ש בהנה שנסחפק לומר דאפי' אינו מוליא חפליו ביד אי' עם החפץ שאנוס עליו מ"ח כל שטושה בב"א הוי רבוי שיטור ואף דמשמע צביטה (י"ו). דרוקא בקדרה אי' חשיב רבוי שיטור אבל אם יעמיד ב' קדרות בב"א אי' לעורך יו"ט ואי' לעורך חול אף ביד אי' אסור זה רק מדרבנן, עוד נסחפק שם צביטל צ"ח בידו אי', ובב"א העמיד צבי"ח על האש בידו השנית אי"ח אלא אי' דחשיב הכל רק איסור אי' כנוו רבוי שיטור עיי"ש, ולפי' אי' דליוק ב' גרות כנ' ידיו בשנת ל"ח אלא איסור אי' וכן בכל האיסורין שבחורה.

ודבריו תחזיקו מש"ס שנת (ל"ד). דאפי' הוליא אובלין בבלי והכלי לריך לו חייב שמים כבודע לו וחזר ונודע לו עיי"ש הנה דאף שהוליא הכל ביד אי' האובלין והכלי מ"ח חשיב איסורין חלוקים, ולפי' פשוט דה"ה אם יעמיד ב' קדרות בידו אי' על הגור צו"ט אי' לעורך יו"ט ואי' לעורך חול אסור מה"ח למאן דליח לי' הואיל, ועי"כ ל"ח רבוי שיטור רק כשכל הבשר בקדרה אי' דהכלי מלרף שיחשב מלאכה אי' וכמ"ס הרמב"ם פי"ב מה"ש הי"א שהכלי משים כל מה שיש בו כחפץ אי' עיי"ש וכמו דמליט בשבת (ל'). המוליא קופח הרוכלין אע"פ שיש בה מינין הרבה אינו חייב אלא הטאת אי' וכ' המוס' דמירי כבודע לו וחזר ונודע לו ומ"ח אי"ח אלא אי' דחשיב הכל הולאה אי', דרוקא בבלי ואובלין שבהו מ'חלקין ידעות אבל באובלין שבתוך הכלי אפי' כפרות אין מחלקות עיי"ש:

עוד ראי' מחש"כ בירושלמי כהובות במדליק את הגדיש ועל כל שכולת ושכולת חייב מיתה ומש"ה אמרי' קילב"מ, ולדעת מחנה ישראל למה יתחייב מיתה על כל שכולת ושכולת הכי פישה הכל בב"א ואף דנסדף צוא"ח

מ"ח כיון דהכל בא מהכח מעשיו חשיב כאלו הי' כנ"ח כמ"ס הגמוקי פי"ב דכ"ק דחשיב כאלו נגמר כל המלאכה בשעת מעשיו וגדולה מזו מבואר בתוס' צ"ק (כ"ב): דאפי' הי' תכלת אשו משום חלו ומקלת משום ממונו מ"ח שי"ך קילב"מ כיון דבא ע"י מעשה אי' חשיב כאלו הוא בב"א עיי"ש וה"ה בנ"ר, ונלע"ד דאי' לזה דאלת"ה אי"כ איך מותר רבוי שיטור בקדרה אי' הא יודע שאין כל הבשר מחבשל ונגמר יחד דמה שמוכת למטה בקדרה ממחר להתבשל מחמת שהוא סמוך להאש ואח"כ מחבשל מה שלחשלה בקדרה וא"כ איך יהי' מותר רבוי שיטור הא אינו מחבשל ביחד וע"כ דכיון דהכל בא ע"י מעשה אי' חשיב כמו בב"א, שו"ר באגלי טל מ' וזרע (סק"ט) בהנה ד"ה ומדע דאף להמוס' דרבוי שיטור מותר מה"ח הי"ד כשנעשה הכל בב"א עיי"ש ואינו כדאי לדון בקרקע ברה"ק ולע"ד הקלובה ק' מרבוי שיטור בקדרה דג"כ אינו מחבשל בב"א כמ"ס, ומו דאף לאגלי טל דבואח"ז לא הותר רבוי שיטור מ"ח מ' לא עסקין במדליק הגדיש שנסרפו כמה שכולות יחד ומ"ח ב' הירושלמי ועל כל שכולת ושכולת חייב מיתה:

עוד ראי' מהא דמולין פי' או"ב דאם שחט אמו ואח"כ צחה ואח"כ אוחה חייב שמים עלי' משום דהוי נופין מחולקים וכן צפ"ד דקדושין באלמנת ראובן שהוא אלמנת שמעון חייב ב' משום נופין מחולקים והיינו דחשיב כאלו הי' ב' חפשים אבל סו"ס בזמן אי' הוא ולרעה המחנה ישראל אפי' ישחוט ב' או"ב בשמי ידיו אי"ח אלא אי', וע"כ דליח, והגאון שליט"א בעלמו הביא מחכות (כ"י): בסך ה' אלנעומוי נשא וקרח בה' מקומות חייב ה' ולרש"י ורמב"ם ליכא קרא ע"י, ומה שדחה שם משום דבה' מקומות הן הקריחות מתלקין, לא ידענא כלל מה קאמר דאם ה"ה מקומות שכלן בגוף אי' הם מחלקים כש"כ שבי' חפלים מחולקים לגמרי דחשיבו כשנים, גם מש"כ שם להוכיח מלידת לבי דמותר כשטעל לשמור בימו כמ"ס הרשב"א פי"ג דשבת, ראייתו זו חמו' ביותר דאיך נימא דהרשב"א משום רבוי שיטור קאחי עלה כיון דבנעילת בימו בלעדי הכי ליכא לידה כלל דמה ששומר שאר חפלים שבבית ליכא לידה רק בלבי שהוא בעי"ה וע"כ לי"ח רבוי שיטור אלא כשגם המקלה של היסר הוא מלאכה כגון → המכשל לעורך אוכ"כ צו"ט או לחשיב"ם דגם הביטול לחולה חשיב מלאכה רק שמוחר אז חשיב רבוי שיטור לתוס' ורשב"א משא"כ בטעל בימו דלולא הלכי אין בנעילה זו לידה כלל אי"כ כל הלידה הוא רק צב"י, הא למה זה דומה להיולא בש"ק לבוש במלבושו ומוליא גם משא דפשיטא דלי"ח רבוי שיטור אף במוליא גם מלבושו כיון דמלבושו שלבוש בהם אין בהם מלאכה הולאה אי"כ עיקר ההולאה הוא רק בהמשא שמוליא ואין זה רבוי שיטור ואלי"כ בטעל כל מלאכה הולאה, ונלע"ד רמי מאד על גאון ולריך כמוהו שכל ספריו סיקרים דבריו מסולאים צפו ופאן לא חש לקמחי' לכחוב דבר זר כזה:

וראייתו דהגאון שליט"א עלמו סברא לגווי' כי במחנה ישראל (ס"י כ"ה אות מ') כ' לענין לכיפת

שטטן דעל כל בגד ובגד עובר בלאו בפ"ט והוא ברור ולדבריו הג"ל כל שטושה בב"א הוי רק איסור א' :

← **אמנם** לענין הולאה לבד נלע"ד לחדש כדברי הגאון שליט"א ולא מטעמי, והוא בהקדמ' מש"כ התוס' רפ"ק רשכת אהא דנקיט לשון יליאות ולא הולאות וכי

דלישגא דקרא נקיט אל ילא איש ממקומו שדרשי אל ילא עם הכלי ללקט המון, ולכאורה ק' דנכל מס' שבה לא נקיט יליאות רק הולאה כגון המוליא יין לא הנן הולאה עם היין וכן בכ"מ ולמה דוקא כאן נקיט לישגא דקרא, וכחבתי במק"א דדבר גדול רימוזו לנו רבותיטו בזה דהנה התוס' הקשו עוד מ"ש הולאה דעמי חבתיב דחשיב להו בחרתי ומירצו דהולאה מלאכה גרועה ובעי' שיהי' הכל במשכן וכל שיש בו קלה שטיי הוא מלאכה בפ"ט, ועדיין איט מובן כל הלורך דמ"מ עיקר מלאכת הולאה נעשה בחפץ ופה נפ"מ בין האדם עומד בפניו וכן האדם עומד בחוף ואף דהיהוב דהולאה בעי' שכל הולאה יהי' במשכן היינו כשיש נפ"מ באיכות המלאכה שלמה, אבל מה שייטי' דעמידת האדם אל המלאכה ואטו יש שום נפ"מ במשכל בשבת בין עומד ברה"י ובמשל או עומד גרה"ר ומושיט ידו לרה"י ומשכל כיון דמ"מ מלאכת הביטול נעשה במשכיל באופן א' שיה ופ"ג כיון דהחפץ נעשה בו מלאכת הולאה מה נפ"מ באיזה מקום האדם עומד (*), והנראה בזה דהנה בהולאה מלינו ג' מיני מלאכות מוליא זורק ומושיט, ולכל א' דיניס מיוחדים שאין בחברו מושיט נעיין דוקא ע"י שניס כמ"ש תוס' (דף ג') בשם ירושלמי, ומוליא זורק לא בעי ע"י שניס, וכן מלינו חומר'א זורק ומושיט משאי"כ במוליא זורק ומושיט מרה"י לרה"י דרך רה"ר חייב למאן דליף זורק ממושיט ואלו מוליא מרה"י לרה"י דרך רה"ר אין בו איסור דאורייתא כלל כמ"ש הרשב"א שכת' (ל"ז).

אוצר החכמה

ואף לדעת תוס' עירובין (ל"ג.) במוליא מרה"י לרה"י דרך רה"ר יש בו איסור דאורייתא היינו משום מעביר ד"א ברה"ר ואלו זורק ומושיט אפי' יעבור דרך מקלט רה"ר פחות מד"א נ"כ חייב דעלם האושטה מרה"י לרה"י דרך רה"ר הוא המלאכה, הנה דכל א' מלאכה בפ"ט בגדרים מיוחדים אלי' ורימוזו לט רבותיטו ז"ל בחיבת יליאות דשני' מלאכת הולאה מכל המלאכות דנכל המלאכות העיקר הוא החפץ אשר בו מהפצל המלאכה משאי"כ בהולאה דילפיין מקרא אל ילא איש ממקומו אל ילא עם הכלי ללקט המון וכיון דלשון הקרא הוא על האדם ע"כ גם יליאות האדם הוא חלק מן המלאכה והמלאכה בשניהם יחד ביליאות האדם עם החפץ ואין קושי' מזורק דאין בו יליאות האדם כלל ומ"מ חייב דכבר כתבתי דזורק הוא דבר בפ"ט ואין דינו שיה למוליא אבל גדר מלאכת המוליא הוא יליאת האדם בצירוף החפץ באמצעות שניהם יחד נעשה המלאכה [ואדרבא יש ראייה ברורה לזה מדאין דינו שיה לזורק בזורק מרה"י לרה"י דרך רה"ר חייב ומוליא פטור ואם הי' האיסור במוליא רק יליאת טלס החפץ למה לא יתחייב מוליא מרה"י לרה"י דרך רה"ר כמו זורק ומה בכך דגם האדם הולך עם החפץ מ"מ הרי טלס החפץ נעסק מרה"י לרה"י דרך רה"ר ממש כמו בזורק ואדרבא עדיף מזורק דזורק אינו עושה המלאכה בגופו רק בכהו ואלו מוליא עושה המלאכה בגופו ממש ולמה יגרע וע"כ ל"ל דזה גוהי"כ דאף דבזורק חייב מלד העתקת החפץ גרידא מ"מ המוליא אינו חייב רק מלד הולאה היינו יליאת החפץ עם האדם יחד ומלד זה אי"א למיבו רק במוליא מרה"י לרה"ר או מרה"ר לרה"י אבל לא מלד מרה"י לרה"י דרך רה"ר ועכ"פ זה ראייה ברורה דהולאה יש לה גדר בפ"ט (***) ואין להביא ראייה מזורק על מוליא] וכזה מובן היטב דיש חילוק בין הולאה דעמי לדבעה"כ

08/01/2020 תר

(* **וי"ט** לייבג לפמ"ש התוס' רי"ד ריש שבת דנכרי המציא חפץ לרה"י מותר לישראל לקבלו אף שטושה הנחה ללו כלום הוא, ואף דכריש מבילתין המניח פטור אבל איסור היי"ד התם דעדיין לא ילא החפץ לגמרי לחוף דיוו בחר גופו גרידא וכשזה נקבל ממנו גומר גוף ההולאה ולא ההנחה לבד עיי"ש, וא"כ שפיר יש חילוק בין ההולאה דעמי לבטעה"כ, דעמי המוליא נעשה כל הולאת החפץ קודם ההנחה ואחרי' הנחה וזה דרך כל הולאה, משאי"כ בבטעה"כ המוליא לחוף דאין הולאה החפץ נגמרת עד שמיניס נמלא הולאה והנחה בהדי הנדי קאחיו, ואין זה כדרך שאר הולאות, וכן בההנחה יש חילוק זה וק"ל :

אמנם המג"א (סי' ש"ז סק"ב) כי היפוך דברי התוס' רי"ד, וע' אכ"נ אורח (סי' מ"ח סק"ג) וא"כ לר' המג"א חוזר קושייסי, ונראה דהא דתוס' רי"ד והמג"א מליא בב' לישי' בתוס' שבת (ל"ב.) ד"ה התם למעלה מנ', אם הטעם בהוליא בעה"כ ידו מלאכה לחוף, ולא הכיח אינו חייב, אם הוא משום אגד יד שמיה אגד או מחמת דל"מ הנהה באויר, וע' שבת (ג') ג"כ ב' גירסות ידו לא ניח או ידו בחר גופו גרידא, דא"י דהטעם דחשיב אגד יד שפיר י"ל בתוס' רי"ד, אבל להטעם ידו לא ניח ע"ג קרקע משמע דכל ההולאה כבר נשלמה ואין חסר רק ההנחה, ולפי"ז הדין כמ"ש המג"א ולדידי' לריך לייבג כמ"ש בפנים :

(** **ובזה** יש לבאר ש"ס שבת (ה'). זרק הפך ועקר ממקומו וקבלו ב' כמות באדם ח' כב' ב"א דמי ופטור או באדם אחד דמיון, והוא פלוג' גדול, דב' שעשאו פטורין מדכתי' בעשותה העושה את כולה ולא העושה את מקלטה, וכאן הרי עשה את כולה, גם הקשה ברשב"א טס, אי"כ המוליא ב' חללי גרונרות בב' ידיו יפטור דהוי כב' כמות באדם א', ונראה לפי הג"ל דמוליא זורק הם ב' סוגי מלאכות, והנה דרך זורק שאחרי' לאת החפץ מידו יהי' ה' המלאכה בעלמה, וכיון דעקר ממקומו ועשה הנחה בידיס כשין מוליא הוא, וא"כ הוי המלאכה חליו בזורק וחליו במוליא, וכה"ג י"ל דפטור כעין ב' שעשאו כמ"ש התוס' גיטין (ט"ז:) דא"י דידים אין סהורין לחלואן אם כפיני נטילת ב' ידיו בזמן אחד ה"ה דלריך שיהי' נטילת שתי ידיו באופן א' ולא א' בשטיפה וא' כנטילה עיי"ש, וה"ג כיון דבעי

כיון דיליאת האדם הוא ג"כ מן המלאכה א"כ שפיר יש חילוק בין הולאה דעני להולאה דבעה"ב דהעני אינו מוליא בגופו כמו שויליא הבעה"ב דזה עומד בגופו בפנים ומוליא ידו לחוץ ול"ח יליאה שלמה בסוף המלאכה דנשאר מקלטו בפנים והעני עומד בחוץ ומוליא גם ידו לחוץ הנה מלד סופו היא יליאה שלמה ומלד החמלתו יליאה דעני גרע גם קודם המלאכה הי' גופו בחוץ משא"כ דהבעה"ב קודם המלאכה ל"ה כלל בחוץ ע"כ שפיר יש חילוק בין הולאה

108701/2020תש"פ

אוצר החכמה

דעני להולאה דבעה"ב, וכ"ז בעבור שיליאת האדם ג"כ מן המלאכה ע"כ חשיב שיעי במלאכה מה שיש שינוי בין עני לבעה"ב אבל אם לא כן לא הי' שום ס"ד לחלק בזה כיון דת"מ יליאת החפץ באופן א' הוא ע"כ כאן דתק שמים שהם חרבע ומילק הולאה דעני ודבעה"ב לשנים ע"כ תני יליאות ולהסביר סיבת החילוק משא"כ בשאר דוכתי תני הולאה כללע"ד כטן לישב בס"ד *) ובמק"א הבאתי ראיות לזה וקבעתי בה מסמרות:

כל המלאכה בפועל א' ולא ע"י ב' שעשאו ה"ה דלריך שחסי' כל המלאכה באופן א' או טולו בזריקה או כלו בהולאה ולא תלי בזריקה וחלי בהולאה, כעין דאמרי' בב"מ (ג'): או כלו בבנין או כלו במחילה, וע"י מג"א (ס"ט). וניטין (ט"ו) ודו"ק:

***) ואף** דבש"ס סופ"ק דעירובין למ"ד לוקין על תחומין ד"ת, ופריך לאו שיתן לאזהרת מיתח ב"ד, ופרש"י דק"א על הולאה לא על תחומין, ומשני מי כתיב אל יוליא אל ילא כתיב, משמע דעל הולאה לא ש"ך לשון אל ילא, היינו משום דבקרלא לא כתיב חפץ כלל רק אל ילא איש ממקומו, וא"כ משמעותו הפשוט אינו על הולאה כיון דלא נזכר חפץ כלל, וע"ש בחוס' ש"כ ג"כ דפשטא דקרא משמע אל ילא עם כלי ללקוט המן, ומ"מ עיקר קרא לתחומין קאתי, והיינו כח"ש, מדלא נזכר חפץ כלל רק יליאת אדם גרידא, וזה ודאי ל"ש בהולאה רק בתחומין, ע"כ חשיב עיקר הלאו רק על תחומין, ומ"מ קאי גם על הולאה, והיינו כח"ש המוס', אל ילא עם הכלי ללקוט המן, וכיון דלשון התורה קאי הלאו על יליאת האדם ע"כ איסור זה הוא יליאת אדם בלירוף עם יליאת החפץ:

ובזה י"ל קושית המוס' שבה (ל"ג) דאמאי לריך קרא למעט זה עוקר וזה מניח ול"ל מיטע לזה כתב אית א' וזה כתב אית שני', ולהאמור י"ל, דבזה כ' אית א' ובה השני וכתב אית שני פשיטא דפטור כיון דלא פסל מעשה שלימה ל"ח מעשה, אך הולאה דהאיסור בגוף האדם ג"כ ס"דא דאפי' בלא מעשה יתחייב, כמבואר בשו"ת הרשב"א ח"ד (ס"ו ע"ד), וע' אבכ"ז (ס"ו ג"ח) והבין:

וזהו דבאמת פטור בזה עוקר וזה מניח היינו משום דאין האיסור בהאדם לבדו רק בלירוף הולאת חפץ וכיון דלגבי החפץ חשיב האדם פועל המלאכה ולא מחפסל, וא"כ בז"ע וז"מ ל"ח פועל בחפץ מחילא גם לגבי שלימי ל"ח מלאכה, ובזה מדוקדק הא דפריך בשב"מ (ג'). והא אימטבידא מלאכה מביייהו, דלכאורה תמוה, דהרי בשב"מ אין החיוב מלד המחפסל דהרי מותר להחיל מלאכה בע"ש שגומר בשבת, ומאי בכך דאימטבידא מלאכה מביייהו, מ"מ הוא אינו עושה רק חלי, ולהכיל א"ש, דשאני הולאה דהמלאכה גם בגוף האדם, וזה דקדוק לשון דאימטבידא מלאכה מביייהו היינו בגוף שלהם חמש, וע"ז משני דכתיב בעשותה, ובחביבה זו נכלל הפועל והמחפסל, ומקשינן הפועל להמחפסל וכיון דלגבי החפץ המחפסל ל"ח מלאכה מחילא גם לגבי עלמו ל"ח מלאכה ודו"ק:

עוד ראיה לזה דכנה בשב"מ (ה'). זרק חפץ ועקר הוא עלמו וקיבלו מהו ב' כחות בל"ח א' כאלה א' דמי ופטור [כן גירסת הר"ח] או כב' בג"א דמי וחייב, וביאר הר"ח, דאי כאלה א' דמי פטור דדומה למעביר מימיט לשמאלו דפטור, [משום דמקום עקירה הוא מקום הנחה, כ"ה בר"מ הגרסם בש"ס ויילגא, והחוס' לא העתיקו דברים אלו], וקשה לכאורה למה דמות יערוך לזה עקר ומקומו הוא עלמו וקיבל, הא שם מקום עקירה לאו מקום הנחה כיון דעומד עתה בחק"א, ול"ל דהנחה חפץ ל"ח על הקרקע במקום עמידת האדם רק על האדם לבדו, וכיון דהנחה הוא על אומה אדם שטקור מומנו כמלא מקום הנחה היינו מקום עקירה, ול"ל כיון דאדם מפסיק בין החפץ לקרקע א"ל דחשיב מונח בקרקע, וקשה לכאורה א"כ איך אמרי' עקירת גופו בעקירת חפץ דמי, והנחת גופו בהנחת חפץ דמי הרי האדם מפסיק בין החפץ לקרקע, ול"ל דשא"ה במוליא דהחיוז גם על האדם מחילא אין האדם חולץ כיון דהוא עלמו בכלל המלאכה כעין ש"י ור"ן סוכה (ל"ז). דלמ"ד לולב לריך אגד אין האגד חולץ כיון דגם הוא בכלל המלוא ע"י"ש וכע"ז ברש"י בצרכות (ט"ו) דוק ומשכח:

וגר"א ראיה לזה מעירובין (מ"ב) אר"ג אמר שמואל שבת בבקעה והקיפו נכרים מחילה בשבת מהלך אלפיים אמה ומטלטל בסולה ע"י זריקה, וכ' החוס' נראה לר"י דאף תוך אלפיים אינו מטלטל בסולה אלא ע"י זריקה אבל כ' אורח"י אינו מטלטל אלא ד"א דלענין טילטול כ' אורח"י נפרלה למקום האסור לה עכ"ל, והנה יש לי מזה ב' ראיות לדבריי, הא' דמוליא חורק ב' סוגי מלאכות הן, והשני דלענין מוליא חשיב נפרלה במילואה למקום האסור לה מ"מ לזרוק מומר והוא כמש"ל דאין לדמות א' לחבירו ואין להוכיח מא' על חבירו, השני דאיסור מוליא הוא ג"כ מלד יליאת האדם, דאלת"ה דק האיסור מחמת העהקת החפץ גרידא א"כ למה יחשב נפרץ במילואה למקום האסור לה משום דאסור לו ל"ך חוץ לתחום הרי אין זה כלל סוג מלאכה הולאה דאם יוליא חפץ חוץ לתחום לא יהי' שום איסור מחמת העהקת החפץ דהרי יש לו מחילות והוא רה"י גמור רק יהי' איסור משום יליאה חוץ לתחום ומה ענין זה לאיסור הולאה שהוא רק בחפץ שיחשב לגבי הולאה מקום האסור לה, ואין לומר משום דנהמה וכלים כרגלי הבטלים א"כ גם מלד החפץ יש איסור מה שמוליאו חוץ לתחום ז"א דאטו מי לא משכח"ל במטלטל חפץ של חבירו שכלה

ואם כנים דברינו דשניא הולאה משאר מלאכות דבהולאה חשיב האדם עלמו חלק מן המלאכה ובשאר מלאכות חשיב האדם רק הפועל המלאכה ובהולאה חשוב האדם הפועל וגם הנפעל ולפי שפיר יתכן לומר דאם מוליא חפץ ח' בהיתר טוב יכול להוליא עוד חפץ אפי' בידו השני מלד רבוי שיעור דכיון דהאדם הוא חלק מן המלאכה והאדם עלמו גוף ח' הוא וכיון דמה שיואל עם חפץ זה חשוב יליאות גופו מלאכה היתר ה"ה דליאות גופו עם חפץ השני היתר והיו שפיר רבוי שיעור מלד האדם עלמו וכיון דבהולאה האדם הוא חלק מן המלאכה וכיון דמלד האדם הוא מותר מלד רבוי שיעור ממילא גם הולאה החפץ מותר כיון דחלק מן המלאכה היתר הוא ודוק. ולפי שפיר יש ללמוד זכות על איש חיל שמוכרח להוליא הקנה רובה מלד הפקודה טוב אף בשאר דברים שנושא חללו לית בהו איסור הולאה זה כחבתי רק ללמוד זכות לחל לא להלכה :

ורב"ז יש זכות על המוליאין בש"ק ע"י קטן. דע"פ רוב קטן יש לו חללו גם מפליג. וזה היתר הוא דקטן אוכל גבילות אין צ"ד מצווין להפרישו. רק השאלה על הטשאלענט שפועל ללורך הגדול דזה לא ספיגין לי' בידים. וכיון דנושא שאר חפלים שלו בהקטעטעא טוב הוי הולאה הטשאלענט ללורך הגדול רק בגדר רבוי שיעור ומותר :

ורב"ז יש ללמוד זכות על רוב העולם שאין מפנים בגדיהם בערב יו"ט מדברים שאינם ללורך יו"ט דלכאורה איסור דאורי' הוא המוליא שלא ללורך יו"ט כמיש החוס' בילה (י"ב.) ובשו"ע (סי' תקי"ח) ולהגיל י"ל דע"פ רוב אדם מוליא ביו"ט פאטש"לע צביסו וזה ללורך יו"ט ומותר ושוב מותר להוליא גם שאר חפלים מלד רבוי שיעור. הן חמת דבתוס' בילה (כ"א.) כ' דל"ח רבוי שיעור רק כשזה ראוי ליו"ט כמו זה עיי"ש גבי עיסה חלי' ש"כ ומל"י של ישראל (*) חבל הרי בתוס' פסחים (מ"ו:) כ' דזה רק איסור דרבנן. וח"כ עכ"פ פלטי מאיסור דאורי' ולדיעות דאין לנו רה"ר דאורי' הוי תרי דרבנן. וגם הוי מלשאל"ל כמ"ש חוס' שבת ל"ד. דסני לי' אי יתיב בחד דוכתא. ובאיסור

קל כזה אפשר דיש לסמוך ארש"י ורמב"ם ולר"ן גם הרי"ף ס"ל כן דאפי' שלל"ל אמרי' מותר :

ורב"ז מיושב עוד מנהג שהעולם מקילין להוליא בש"ק ע"י נכרי כמ"ש הרמ"א ז"ל (סי' שכ"ה) ולהכיל א"ש דרוב פעמים הנכרי יש לו צביסו חפלים שלו והוי רק בגדר רבוי שיעור. ורצוי שיעור בנכרי מסו' בעירובין (ס"ח.) דמותר עיי"ש גיחוס לי' אגב חמי'. אך בתוס' גיעין (ה"י) נסתפק אם הוא דוקא במקום מצוה עיי"ש. מ"מ יש ליישב כיון דהתוס' נסתפקו הרי הלכה רופפת ובכ"מ שהלי' רופפת הלך אחר המנהג כמ"ש בירוי ובע"ג דברמ"א סי' ס"ב דלא הותר רבוי שיעור בנכרי רק במקום מצוה י"ל כמ"ש הדין גבי נהוג שלמא כחלתא סבי בדבר שמוחר מלד מנהג אין היתר רק בחלומו דבר לבד שהמנהג בו ולא בד"ח אף שדומה לו ממש :^ג

נשוב להיתר השו"ת הרי"מ ז"ל דאיסור דרבנן ספיגין לקטן בידים ולענין הקלושה יש לדון דבשבת ל"ש זה דהרי ברש"י ע"ז (ט"ו.) דבאמירה לעבדים איכא משום ודבר דבר וח"כ גם בקטן שייך זה ואפי' בשבות יש איסור זה כמבוי ברא"ש פי' שואל (סי' ו') ולענין זה לכאוי אין לחלק בין נכרי לקטן בשלמא אם האיסור מחמת מעשה הנכרי שפיר יש מקום לומר דשאינ נכרי דיש שלימות לנכרי לחומרא כמ"ש הרב ז"ל מלאדי חבל לענין אין שלימות לקטן לא מלינו חילוק בין לקולא ללחומרא חבל בזה דהאיסור מחמת דיבורו גרידא מה נפ"מ בין מדבר לנכרי או לקטן ויש ליישב דהנה בצרכות (כ"ג.) דנכרי שהדליק נר בשבת חשיב מלאכה עבירה אף דנר שהדליק לחי' ולחולה חשיב שבת ממלאכה עבירה. וזה כביר נסתפקתי בקטן שהדליק נר בשבת אם חשיב מלאכה עבירה כמו נכרי ח"ל שאני נכרי שאין היתרו מלד החורה רק מחמת שלא רצו לקבל החורה ועומד מבחון. חבל קטן שהי' בכלל קבלת החורה דכל הנשמות של ישראל הי' עם ומ"מ קטן אינו מוזרה. חשיב היתרו ע"פ תורה ודומה לנר שהדליק לחי' ולחשיב"ם דחשיב שבת ממלאכה עבירה כיון דהיתרם ע"פ תורה ואם

תחמו צדוק כל הנקעה כגון בקעה שמחוקת ד' אלפים אמה וחברו הניח עירוב החומין בחלעטו ומותר לו לילך בכל הנקעה והוא לא הניח עירוב החומין וכלה תחמו בחלעט הבקעה וכאן סתמא חגי דאיסור לטלטל רק ע"י זריקה משמע אפי' חפץ של חנידו דמלד החפץ ליכא איסורא כלל רק מחמת יליאת האדם מן להחוס, ואיכא יחשב מחמת זה נפרץ במילואו למקום האסור לו לגבי הולאה החפץ :

אך למשי"כ איש דגם מלאכה הולאה הוא מחמת יליאת האדם וכיון דהאדם אסור לו ללאת מן לתחמו חשיב גם לגבי מלאכה הולאה נפרץ במילואו למקום האסור לו, עוד ראיה מחוס' שבת (ס"ז:) אהא דאמרי' שבת צמרה נלטו ואתחמוין לא איפקוד. וכמבוי החוס' דה"ה הולאה לא איפקוד. ולכאורה מה שני' הולאה מכל המלאכות ולפי הסברה דומה יותר לכל ל"ע מלאכות ולא לתחמוין דתחמוין לאו מלאכה הוא. וע"כ דיש בה עכ"פ איזה שווי ודמיון לתחמוין דהיינו כניל משום דבהולאה ג"כ המלאכה יליאת האדם ודומה בזה קלת לתחמוין :

י' ורתום' לא כחבו זה על רבוי שיעור רק על הא דממלאכה אשה כל התכור פת מפני שהפת נאפה יפה וזה מותר אפי' בזאח"ז כמפורש בילה י"ז) ול"ש בזה היתר רבוי שיעור. חבל בטושה בב"ח דהיתר מלד רבוי שיעור אפשר דלא מתלקינן בהכי) :

בריטב"א עירובין (ס"ז:) דהוצאה חשיב שבות דלית בה מעשה. משום שאין שיבוי בחפץ. ע"כ מותר בו אמירה לעכו"ם.

גג. גם י"ל דלצורך עונג שבת חשוב מצוה, ולפי"ז י"ל עוד טעם על המנהג שסומכין על הרב החסיד ז"ל שהביא

כנים הדברים שפיר יש לחלק בין אמירה לכבד (לחמירה) לקטן דאמירה לכבד חשיב ודבר דבר אף דכבד מותר לעשות מלאכה מ"מ חשיב מלאכה עבירה ע"כ איכא חיובא חמורה בדבור שמדבר שהגכרי יעשה מלאכה אבל באמירה לקטן י"ל דליכא ודבר דבר כיון דהקטן מותר לגמרי לעשות מלאכה וא"כ כשמדבר ממלאכה הקטן בשבת אינו מדבר כלל ממלאכה חיבור :

אך לכאורה יש למשדי נגזא בזה דהרי אפי' באומר על עצמו שיעשה מלאכה בחול אסור משום ודבר דבר ואף דמלאכת חול ודאי אינה מלאכת עבירה מ"מ איכא בשבת משום ודבר ודבר וה"ה לקטן. אמנם שמתני מפה קדוש רב האי גאון שר החורה משאכאטשוב זוקללה"ה שהגיד ע"ז משום דשבת בעי הבלה וכ"ו שאינו מדביל אסור במלאכה אי"כ כל זמן שלא הבדיל קשוב כאלו המלאכה אסורה לעולם וע"כ איכא חיבור ודבר דבר לומר בשבת שיעשה מלאכה בחול דעמה כ"ו שלא הבדיל אפי' מלאכת מחר אסור ומה"ט התירו קניבת ירק ביוהכ"פ ולא אסור משום מלאכה חפצך כמו דאסור להכין עצמו בשבת למלאכת חול משום דלענין חיבור חכמה מיוהכ"פ ל"ל הבלה כמ"ס המג"א וע"כ אין לאסור להכין עצמו לאכילה בלילה כיון דגם עתה מותר לאכול בלילה משא"כ במלאכת שבת עכ"ל דפח"ח :

עוד נראה ליישב המנהג שמקילין בש"ק להוליא ע"י קטן לפ"מ שר"ה הפג"י לחדש בשבת (מ"ו) דכל מחמסק בשבת היכא דפטור מלך מחשבת יש בו חיבור דאורייתא משום דשבת במרה נלטו ואז עדיין לא נלטו על המשכן דפח"ח בזה מלאכת מחשבת. וא"כ אז נאמרה המלאכה סתם אפילו בלא מלאכת מחשבת. ואפילו אח"כ שניחנה תורה ונחמדה הלכה דבעינן מלאכת מחשבת ואל"כ פטור היינו דוקא מחמסק וכתר וסקילה אבל החיבור גרידא שיה' במרה אפילו בלי מחשבת לא פקע אך שדמה זה מסוגיא ערוכה לקמן (מ"ב) דמבואר דלר"ש דמשאל"ג פטור מכבין אפי' גחלת של עץ כדי שלא יווקו בה רבים ואם היה דאורייתא ל"ה אפשר להתיר בזה ומה"ט נד מהג"ל. חולם לעג"ד יש להחזיק בשיטתו ודמיו זו חזר ונראה עפמ"ש הר"ן שם (ע"ב) בשם בה"ג דנוק דרביס דינו כפ"ג דיחיד ודוחה שבת ולפ"ז לא נפלאה היא ולא

21 רחוקה לומר דכיון שהוא מלשאל"ג ואין בו חיוב רק חיבור גרידא דאורייתא שפיר התירו חז"ל מפני היוק רביס [אך לר"י דמשאל"ג אסור ומייב סקילפ התמירו חז"ל שלא להתיר מפני היוק רביס] והנה כבר הקשה בשו"ת הרי"מ הג"ל למה יהי' אסור לספות לקטן מלאכה הא כל מעשה קטן כמתעסק וגדול כה"ג לא מחייב, אך י"ל כיון דמתעסק יש בו חיבור תורה כהפני הג"ל, ע"כ מפאח חיבור זה ג"כ אסור לספות לקטן בידים, ולפ"ז ל"ש זה רק בשאר מלאכות דבמרה נלטו ואז ל"ה לר"ך מחשבת, משא"כ בהולאה דאחמזין לא חיפקיד ופירשו תוס' לקמן (פ"ו) דהיינו הולאה ולא נלטו רק בחי"ת, ונלטו חיבף דומי' דמלאכה המשכן דכה"ת הי' כתובה בין השיטין של הלוחות כמ"ס בירושלמי פ"ג דשקלים וא"כ גם מזה לעשות משכן הי' כמובן בין השיטין דלוחות ושלר"ך שיהי' מחשבת, וחו דכל הדברות שנאמרו בס"י נתפרשו אח"כ במשך ח' שנה שהי' ישראל כמדבר ונתפרש אח"כ דבעינן מלאכת מחשבת, וא"כ מתעסק לית בזה חיבור תורה כלל בהולאה, ע"כ ליכא גם בהולאה כלל חיבור דלוחות גדולים על הקטנים והא דמבואר ביבמות (ק"ד) דגם בהולאה אסור לספות לקטן י"ל דאחי' כח"ד אחמזין נמי חיפקיד דלקמן (פ"ו) פליגי בזה, אבל לנ"ד אחמזין לא חיפקיד י"ל דבהולאה ליכא חיבור דלוחות גדולים על הקטנים כנלע"ד נכון :

ונשוב לנ"ד מה שהעולם מקילין להוליא בש"ק ע"י קטן ונראה עוד [לפמ"ש לעיל דבהולאה האדם עצמו הוא חלק מהמלאכה] כיון דהקטן עצמו אינו מוזהר על השבת ואם עשה אין ב"ד מלוין להפרישו כל שאין עושה ע"ד אביו ומ"מ אסור להאכילו בידים כיון דאלל גדול הוא חיבור אף דהקטן אינו מלווה מ"מ חשיב עלם המעשה מעשה חיבור כהא דאיתא ברבות (כ"ג) דכבד שהדליק נר בשבת ל"ה נר ששבת כיון דאוחו מעשה אסור לישראל הכא נמי כיון דאלל גדול הוא עבירה גם קטן אסור להאכילו אף דאינו מלווה מ"מ עלם המעשה עבירה נחשבת [וכע"ז מבואר ברמב"ם פ"ג מה' מילה הי' לענין מילה דוק ומשכח וידועת ההפכים א' הוא] וכל זה כשהקטן עושה דבר זה עצמו שהגדול מוזהר עליו וכ"ז בכל המלאכות שהמלאכה נחמסק החפץ המתפעל לבד והחפץ מתפעל מכח מעשה הקטן ממש כמו מעשה הגדול והגע בעלמך קטן

08/01/2007 11:45

החברה

7 * במק"א כהנהי דהא דברכות (כ"ג) ככרי שהדליק דחשיב נר שלא שבת היינו משום דהבערה ללא ילאת ואין עלי' שם מלאכה כמ"ס חוס' פסחים (ה'): ע"כ לא נפיק הגכרי בזה עדיין מכלל נר ששבת דבחידי דאינו מלאכה ליכא עשה דשבתון כמ"ס בהקדמה ס' הבהיר אגלי על זכיון דליכא בזה עשה דשבתון ממילא אף כשעושה דב"ז עדיין חשיב שבת ולא חקיים בזה לאו דלא יבמותו ע"כ חשיב מלאכה עבירה אבל אם גכרי עושה מלאכה אחרת בשבת ל"ה מלאכת עבירה כיון דאללו אדרבא הוא מלוה ודומה לנר שהדליק לחי' דחשיב נר ששבת כיון דאדרבה הוא מלוה לחלל שבת עבור השיב"ם כנלע"ד והוא נכון :

אך ק' לדעת רמב"ם שפ' כר"ן הבערה לחלק ילאת מ"מ פ' דכבד שהדליק אח הנר ל"ה נר ששבת ממלאכת עבירה וא"כ שוב ק' מ"ס מדליק לחי' ולחולה דחשיב נר ששבת ומ"ס נוי המדליק דלא חשיב נר ששבת ונלע"ד לפ"מ דאחריי' ככ"ק (ל"ת) ראה ויחר גוים ראה ז' מלוות בנלטו ב"ז ולא קיימוס עמד והתירן וכו' שאין מקבליס עליהם שכן כמלווה ועושה וכו' מה המילוק בין נר שהדליק לנר שחשיב"ם שהוא מלוה גמורה להליל את הנפש משא"כ ככרי שהדליק אף דאם לא יעשה מלאכה חיי"מ מ"מ כשעושה מלוכה ל"ה מלוה דעמד והתירו כנלע"ד :

23

המעמיד קדרה על האור הרי המצביל מתבטל מחמת העמדתו ממש כמו מחמת העמדת גדול ע"כ חשוב מלאכה עבירה אף בקטן שאינו מלווה על השבת כג"ל בנכרי [והחס יוחר רבואה דנכרי ששבת חייב מיחה ואדרבא רנון המורה שלא ישבות מ"מ השיב מלאכה עבירה *] כש"כ קטן דאף דאין מלוו' על השבת מ"מ השיב עבירה [משא"כ במלאכה הולאה דאין האיסור ביניאח החפץ לבד רק בלירוף האדם היולא וכיון דקטן אינו מוזהר על השבת והחורה לא דיברה מקטנים אי"כ קרא דאל ילא איש ממקומו קאי רק אנדול שלא ילא ממקומו עם החפץ ואי"כ קטן המוליא חפץ אין המלאכה נעשית כלל באופן שנעשית בגדול דהרי חסר חלק מן המלאכה דהיינו יליאח אדם גדול בשלמא בשאר מלאכה אף דקטן אינו מלווה ע"י מ"מ עושה אותה מלאכה שהגדול מוזהר עליו משא"כ כאן אינו עושה כלל מה שהגדול מוזהר עליו והגדול אינו מוזהר רק על יליאח אדם גדול בלירוף החפץ וזה אינו נעשה ע"י הולאה קטן כלל ע"כ במלאכה הולאה מוחר להאכילו בידים כיון דאין המלאכה נעשית כלל ע"י קטן כמו שנעשית ע"י גדול ודוק היטב :

עושה ריבנות (ק"ד) דלמ"ד קטן אי"כ ביד מלווין להפרישו ה"ה דלריך להפרישו ממלאכה הולאה אין סחירה לדבריי דסברתי הנ"ל תליא בזה עלמו אס ב"ד מלווין להפרישו או לא דלמ"ד קטן אי"כ ביד מ"ל ס"ל דמעשה הקטן בעלמו הוא מעשה איסור רק דאינו נענש משום דרחמנא חס עלי' כדאי' סנהדרין (כ"ה) ולא בעבור שהוא עבירה אלא גדול רק קטן עלמו ג"כ נלטוו ע"י ומה דכתי' בחורה אל ילא איש ממקומו גם קטן בכלל כמו דכ"ה גם לקטן נאמרה למ"ד סנהדרין (כ"ה) קטן ב"ח ורחמנא חס עלי' ומה"ט השיב תקלה עיי"ש [והא דכתי' אל ילא איש דמשמע למטוטי קטן היינו משונש אבל בכלל האיסור גם קטן אי"כנייה כמו דאי' בכה"ט להך סוגי' דסנהדרין] אבל למה דקיי"ל קטן אי"כ אין ב"ד ח"ל וע"כ דלי"ח תקלה אולל קטן כלל דאינו בכלל הטווי רק גזאי"כ דאסור להאכילו בידים וכע"ז מלאנו בגי"ת דאף דאינו מוזהר על השבת מ"מ אסור מה"ט לומר לו לעשות מלאכה לישראל ולדיעה אי' (בס"י ד"ט ס"ח) אפי' לא קיבל עליו ז' מלוות כל שהוא עבד ישראל אסור לומר לו לעשות מלאכה בשבת אף דהוא נכרי גמור לכ"ד ול"ח תקלה אללו דנכרי ששבת חיי"מ מ"מ אסור לישראל לומר לו לעשות מלאכה עבורו בשבת וכן בקטן בכל איסורין אף דעלם עשיית הקטן אינו תקלה ולא עבירה מ"מ אסור לגדול להאכילו בידים וכ"ז בכל איסורין משא"כ במלאכה הולאה דאין האיסור רק בלירוף האדם והחורה הרי לא דיברה רק מגדולים ואי"כ קרא דאל ילא לא קאי רק על גדול שלא ילא עם החפץ חמילא זה גדר מלאכה הולאה יליאח גדול עם החפץ ואי"כ קטן המוליא חפץ אינו עושה כלל אותה מלאכה שהגדול עושה ע"כ בזה מוחר להאכילו בידים ודוק כנלע"ד ללמד זכות על מנהג ישראל, והוא ישר בס"ד :

ורבאורה יש ללמוד עוד זכות ע"פ הנ"ל על מה שנהגין להוליא בש"ק ע"י נכרי כמו שהפי'

הרמ"א ז"ל (ס"י שכ"ה ס"י) דנהגין לומר לנכרי להביא שער או שאר דברים דרך כרמלית [ובד"מ שם כ' יוחר דמקילין גם דרך דה"ר ומש"כ ברמ"א דרך כרמלית היינו משום דיש סוברין דאין לנו היום דה"ר אבל באמת מקילין גם דרך דה"ר] ואע"פ שיש להחמיר אין למחות בידם וכ' האחרונים הא דיש להחמיר משום דאין מתירין רק שבות דשבות במקום מלוה גמורה וכן ליכא מלוה גמורה, ונלע"ד דלכאורה ק' למה אין מתירין לעולם שבות דאמירה לנכרי הרי הוא תמיד במקום מלוה דנכרי ששבת חיי"מ וא"כ מלוה שיפשה נכרי מלאכה בשבת, ומבואר בס' עשרה מאמרות מחק"ד ח"ג פ"ד וצפ"י יד יהודא שם דאפי' במקום מלוה של הנכרי ג"כ מוחר אמירה לנכרי עיי"ש, אך אי"ש עפ"מ דקיי"ל להלכה דאין מתירין רק שבות דשבות במקום מלוה ולא שבות אי' אי"כ ממ"כ אי"ש אס אומר לנכרי לעשות מלאכה דאורייתא אי"כ ליכא רק שבות אי' ואס מלווהו לעשות שבות דרבנן אי"כ לא נפיק בזה הנכרי כלל מידי נכרי ששבת כיון דמה"ט אין שם מלאכה עלי' עדין השיב שבות ואי"כ ל"ה במקום מלוה וא"ש :

עתה אבאר מה דלא התירו רק שבות דשבות במקום מלוה ולא שבות אי' דהנה צב"י אי"ח (ס"י רמ"ג) בשם סמ"ג כ' דאמירה לנכרי אסור מדכתיב לא יעשה מלאכה עיי"ש וק' ע"ז דאי"כ למה הולרכו חז"ל לאסור מלד אמירה לנכרי שבות היפ"ל דאסור מה"ט, ונלע"ד דכל זמן שלא אסרו חז"ל אמירה לנכרי ל"ה איסור מה"ט אך אחרי שנזרו חז"ל שוב אסור מה"ט ג"כ מלד לא יעשה מלאכה ואבאר טעמי ונימוקי ואקדים דהנה דעת הרמב"ם פ"ה ממלוה ולוה דאס אומר לנוי בשליחות ישראל להלוות לו ברביח מעותיו של ישראל הוי ר"ק ויולאה בדיינין דיש שליחות לעכ"ט לחומרא והראשונים ז"ל הקשו ע"ז כיון דאין שליחות לעכ"ט רק לחומרא איך יהי זה רביח קלוזה ואטו יש חילוק מדאורייתא בין לחומרא בין לקולא ע"י מוס' חולין (י"י) וע' שטמ"ק בב"מ (ט"א) שהראשונים ז"ל תמהו בזה ועמ"ס או"ח (ס"י פ"ד) ונלע"ד בהקדס דעת הרמב"ם ז"ל עלמו בפי"מ"ט פ"ק דחולין במשנה דהשוחט בשבת דבאותו שמיטה נעשה מומר לע"ז ושחיטתו פסולה כמו שחיטת מומר והגאון רעק"א ז"ל בדו"ח בסוגי' דהשוחט בשבת וכן צחי' רעק"א ליו"ד בהשמטות (לס"י ב') העלה בארובה מדברי רמב"ם ז"ל הנ"ל דגם באיסור דרבנן נעשה מומר עיי"ש וה"כ כשהישראל נעשה שליח להלוות לנוי ברביח כיון דיש שליחות לעכ"ט לחומרא נעשה מומר באיסור דרבנן לאותו דבר וכיון דמומר באיסור דרבנן נמי השיב מומר ומומר דינו כנוי לכמה דברים [שחיטת מומר פסולה הבא על המומרת קלאין פוגעין בו ומומר אינו זוקק ליצום, וע' אבני טר יו"ד (ס"י ק"ט)] והרי כ' המ"ב דמנוי לנוי יש שליחות מה"ט וכיון דנעשה מומר לאותו דבר דינו כנוי לגבי אותו דבר דבר כמומר לכה"ט כולה מ"מ לענין אוהו מעשה עלמו דינו כמומר וכע"ז בתוס' בב"מ (מ"ח:) ד"ה בעושה ראש"ג דלכל מילי חשיב עושה מעשה עמך מ"מ לגבי אותו דבר קרי' ביה אינו עושה מעשה עמך וכזה כתב הסמ"ע חו"מ